

NEKAJ UTRINKOV O DR. MARJI BORŠNIKOVİ

Prof. Boršnikovo sem spoznala l. 1945, ko je kot poverjenica za nove slovenske učbenike na javnem sestanku slavistov razpisala vrsto tem. Slavisti naj bi na novo predelali dela slovenskih pesnikov, pisateljev in esejistov ter izbrali z estetskega in idejnega vidika najprimernejše odlomke za objavo v novih gimnazijskih berilih. Tako naj bi bil ta izbor kolektivno delo, pri njem naj bi sodelovali vsi, ki bi jih to zanimalo ali veselilo, ne glede na to, ali so izkušeni strokovnjaki, pedagogi ali šele začetniki. Vse je skušala zainteresirati in povezati v delovno slavistično srenjo.

Ob tej priložnosti sem prvič spoznala to njeno presenetljivo potezo, ki je bila bistvena za njo tudi kasneje in vedno, to je, prizadevanje, da bi slavisti s skupnim delom osvetljevali razna področja slavistične vede, kar bi lahko rodilo najplodnejše uspehe.

V tem prizadevanju se je izražala njena ljubezen in silna zavzetost za slavistiko in slovensko književnost, hkrati pa tudi njena širokosrčnost. Vedno je namreč brez trohice znanstvenega ljubosumja skušala pritegniti čimveč tudi mladih slavistov, spodbujala je njih interese in sposobnosti. Njeno mnenje je bilo: posameznik ne zmore vsega, kolektiv, ki si delo pametno porazdeli, zmore veliko več, zmore ustvariti zaključena dela. Sad tega prizadevanja so bili novi učbeniki, je bil Prežihov zbornik itd. V ta namen se ji je zdel tudi izredno pomemben literarnozgodovinski inštitut, za katerega ustanovitev se je vseskozi, a brezuspešno borila.

Nadaljnja značilnost prof. Boršnikove je bila pomoč potrebnim – plemeniti altruizem – pa bodisi do študentov, kolegov, znancev, celo tujcev, ne glede na starost, spol ali narodnost. Eden izmed dokazov za to je njeno prizadevanje, da bi takoj po vojni ustanovili na Špiku pri Kranju slavistično kolonijo in počitniški dom za študente-slaviste. V takem duhovnem ozračju bi bilo mogoče ustvariti marsikaj plodnega. Toda tudi izpolnitev tega načrta je padla v vodo. Pač pa je bil njen kotiček na Špiku, strmo nad Savo in sotesko Drulovko, na stečaj gostoljubno odprt za njene študente, slaviste in druge znance.

Njen altruizem je zaznaven tudi v ustanovitvi »komunice« na Mljetu. Na tem čarobnem otoku je kupila, še preden je bil razglašen za nacionalni park, zemljišče in na njem postavila skromno leseno barako. Srce prof. Boršnikove je bilo namreč razen ljubezni do človeka in sočloveka, razen ljubezni do slavistike prepolno ljubezni do narave in je bila kljub svoji izrazito znanstveni usmerjenosti v mlajših letih odlična športnica: planinka, avtomobilistka, potnica, plavalka. Mljet je bil idealno zatočišče zanjo in za njene goste. Tu je osnovala svojo »komunico«, kakor je imenovala skupino svojih gostov. Člani njene komunice so živeli najpreprostejše prirodno življenje, vsi so imeli enake pravice, vsi so po svojih močeh pomagali pri njenem urejanju in upravljanju, vsi so enako prispevali k skupni prehrani. Člani pa niso bili samo Slovenci. V Ljubljani je npr. srečala znanko, ki bi ji bilo zaradi obolelosti glaslik potrebno daljše bivanje na morju. »Pridi k meni na Mljet in bodi moj gost!« jo je povabila. Na severnem Jadranu je spoznala upokojeno pravnico – Beograjčanko, ki se je zaradi slabega stanovanja v Beogradu potikala po svetu. »Pridi k meni na Mljet,« je dejala, »in bodi moj gost!« Spoznala je mlado beograjsko študentko, še brucinjo, ki ji je bil Mljet neznansko všeč. »Če imaš tako rada Mljet, pa bodi moj gost!« – In prepustila ji je, da je celo v njeni odsotnosti ves mesec uživala njen skromni vikend. Nikoli pa ni od nikogar svojih gostov hotela sprejeti za svoje gostoljubje materialnega priznanja, nasprotno, celo sama se je čutila dolžno, češ da ji vendar pomagajo.

In tako je bilo njeno bivališče na Mljetu navadno polno ljudi, potrebnih sonca, morja, zdravja in sproščenosti, srčno dobrih in skromnih, ki so v harmoniji, neprisiljenosti in svobodi uživali ne samo čudovito tamkajšnjo naravo, marveč tudi bogato duhovno klimo. Semkaj so prihajali na obisk nešteti glasbeniki, literati, slikarji, arhitekti in drugi, ki jih je pot zanesla na Mljet, duhovna elita iz raznih krajev Slovenije in Jugoslavije, celo iz tu-

jine. O tem bi pričale številne spominske knjige z Mljetu, v katere so gosti v besedah, slikah ali v notnem sistemu ovekovečili svoje vtise in mnenja. V nešteti jutranjih ali večernih debatah so se spontano kresala mnenja in spoznanja, in prof. Boršnikova je vsako mnenje tolerantno upoštevala, četudi je bilo nasprotno njenemu. Vedno pa se je potegnila za pravico. V tem prizadevanju, da bi zmagala pravica, je bila namreč neverjetno pogumna. Če je vedela, da se kateremu njenih znancev godi krivica, mu je neustrašeno skušala pomagati.

Prek dneva se je umaknila v tiho samoto, pod borovce ali k Malemu jezeru in tu so nastajali osnutki za številne literarne govore, razprave in študije. Tu je dokončevala Aškercu, pripravljala spominski govor za Tavčarja, razmišljala o sarajevski pisateljici Mironovi, po rodu Slovenki, tu je razglabljala o pesniku in dramatikumu Stanku Majcnu, prebirala najnovejše slovensko leposlovje in razprave, da je bila vedno na tekočem.

Nikoli ni počivala ali lenarila, vedno ji je primanjkovalo časa, celo za potreben počitek ji ga je bilo škoda, tudi njen odmor je moral biti ustvarjal. Celu na sprehodu je nabrala vrečico zemlje ali odpadlih borovih iglic, da je z njimi snovno obogatila skopo zemljo na gredicah. Naravnost neverjetno je, kako je znala vsak drobec, vsako stvar ustvarjalno izkoristiti. In v zavesti, da je nekaj, pa četudi skromnega, ustvarila, je bila srečna. Vsako lenarjenje je po njenem uničevalo pozitivne človekove sile.

Pri njej ni bilo razsipnosti ne glede časa in prostora ne glede finančnih in drugih materialnih sredstev. Njena drobna, natrpana pisma je bilo marsikdaj treba brati s povečevalnim steklom. S svojo neverjetno skromnostjo (ne skopostjo) in z disciplinirano izrabo časa in vseh dobrin je pri vsej svoji dobrosrčnosti in altruizmu trdo ustvarjala svoje življenjske razmere, svoje imetje, ustvarjala ga je resnično v potu svojega obraza.

Veliko si je prof. Boršnikova prizadevala za razvoj slavistične znanosti in za koristi mladega slavističnega rodu, veliko je sodelovala povsod, kjer je bilo potrebno, svojega poslanstva kot znanstvenica pa ni dokončala. Nekako iztrgana je bila sredi dela, polna zupanja, da ji je odmerjenih še nekaj let.

Njeno življenje se je končalo v enem najlepših koticov naše zemlje, ob polnem sončnem siju in v vsej lepoti, nesluteno in nepričakovano, pri polni zdravstveni in duhovni moči. Prihranjeno ji je bilo boleče in dolgotrajno umiranje v bolniški postelji. Za njo žalujemo, ker je bila v vsem ravnanju velik in plemenit človek, pa tudi zato, ker je ostalo njeno znanstveno delo, ki mu je posvečala vse življenje, nedokončano.

Milena Topolovec
Ljubljana